

Yleisten kirjastojen johtajien käyttämistä tiedonlähteistä

Leena Kinnunen

YKN Hämeenlinna

8.11.2023

TUTKIMUKSEN TAVOITE

Tavoitteena oli lisätä ymmärrystä yleisten kirjastojen johtajien käyttämistä tiedonlähteistä ja luottamuksen merkityksestä tiedonlähteiden käytössä.

Tutkimuksen taustalla mm.

Byströmin ja Järvelinin (1995) ammatillisen tehtäväperustaisen tiedonhankinnan malli

Wilsonin (1983) teoria kognitiivisista auktoriteeteista

Harisalo ja Miettisen (2020) sekä Huotari ja Iivosen (2003) ajatuksista luottamuksesta

Tutkimusmenetelmä

Laadullinen tutkimus

Kuuden yleisen kirjaston johtajan
haastattelut kevättalvella 2022

Kuva: Peggy Marco / Pixabay

Keskeiset havainnot

Luottamuksen oletusarvoisuus

Kollegiaalisen tuen merkitys

Verkostojen merkitys tiedonlähteinä

Millaisia tiedonlähteitä mainittiin?

Oman,
kirjastokimpan ja
ulkopuolisten
kirjastojen kollegat

Aluehallintovirasto

Verkkolähteet,
raportit, tilastot ja
selvitykset

Oman kunnan
henkilökunta

Järjestöt ja yhteisöt

Tietovarannot

Koulutustilaisuudet

Järjestelmien,
laitteiden ja aineistojen
toimittajat

AKE-toimijat

Some

Lait, säännöt ja ohjeet

Kirjastoalan
ammattilehdet

Haastateltavan oma
tietämys ja kokemus

Kirjallisuus

Tieteelliset
julkaisut

Tiedonlähdehorisontti ja käytön aktiivisuus

ICT-toimittajat
Some
Verkkosivut
Alan lehdet

Oman kirjaston työntekijät
Oma esimies, kunnan johtavat
viranhaltijat
Oman kirjastokimpan muut johtajat
AKE-koordinaattorit
Suomen kirjastoseura

"Tänä korona-aikana tuntuu, että sähköposti ja Teams on oma tiedonlähdehorisontti, että se mikä näytölle lävähtää, niin siinä kuplassa elää" (J5)

Kuva: Peggy Marco / Pixabay

Tiedonhankinnan tehtäväperusteisuus

Tiedonhankintatehtävät ovat kuvausten mukaan usein tietojen kokoamista erilaisista lähteistä ja näiden yhdistelemistä.

Tehtävän suorittamiseen vaikuttavat esimerkiksi suorittajan mieliala, asenne, motivaatio, aiemmat kokemukset sekä käytettävissä oleva aika.

”Se on semmoinen iso suppilo, johon kaadetaan dataa, ja kyllä sieltä on niin kuin selkeästi löytynyt ne jatkotoimenpiteet” (J1).

Tiedonlähteiden käytön aktiivisuus

Kirjastonjohtajat seuraavat aktiivisesti esimerkiksi kimppansa sisäisiä verkkoalustoja, Teams-kanavia ja sähköpostiin tulevia uutiskirjeitä ja viestejä.

Kirjastokentän tapahtumia sekä yhteiskunnan ja kulttuurikentän kehitystä seurataan aktiivisesti.

Tiedonhankinnassa erottuu aktiivinen etsiminen ja passiivinen tiedon seuraaminen.

Passiivinen seuraaminenkin koetaan riittäväksi, jotta pysytään ajan tasalla kirjastoalalla tapahtuvista asioista.

Koettuja haasteita ja hyötyjä

Haasteena on usein tiedon löydettävyys ja ajantasaisuus.

Tiedonhallinnassa koettiin olevan parannettavaa, erityisesti tiedon järjestämisessä ja kuvaamisessa.

Tiedonhankinta siirtyy kohti verkkolähteitä ja kirjojen käyttö vähenee.

Sosiaalinen media, erilaiset webinaarit sekä muut etätapaamiset ovat tulleet merkittäviksi tiedonlähteiksi, mutta syöneet osaltaan kasvokkain tapahtuvaa tapaamista.

Kollegiaalinen tuki ja verkostot

Merkittävä tekijä tiedonhankinnassa.

Taustalla nähdään kirjastojen ei-kaupallinen toiminta ja keskinäisen kilpailun puuttuminen.

Teknologian kehitys ja etäyhteysvälineiden käyttö lisäävät mahdollisuuksia kollegiaalisen tuen tarjoamiseen ja vastaanottamiseen.

Tukea haetaan päivittäiseen johtamiseen, tiedontarpeisiin ja käytännön ongelmiin.

*”Se on ihan aivan mahdottoman ystävällistä ja avuliasta on se miten ihmiset kertoo omista vaiheestaan ja kokemuksistaan. Se on ollut hieno kokea. Se on arvokasta semmoista tietoa, se tähtää ihan siihen käytäntöön.”
(J3)*

”Että joku luottaa siihen, että se soittaa ja kysyy, voinko kysyä, niin onhan se semmoinen... että jotain on varmasti tehnyt jossain vaiheessa oikein” (J2).

Kollegiaalisen tuen tarjoamista pidetään arvokkaana ja hyödyllisenä. Se mahdollistaa tiedon ja kokemusten jakamisen sekä tarjoaa tukea vaikeissa henkilöstötilanteissa.

Kollegiaalinen tuki on erityisen tärkeää uusille kirjastonjohtajille, jotka voivat jakaa kokemuksiaan ja ratkaista ongelmia kollegoidensa avulla.

Kirjastonjohtajat voivat jakaa ajatuksiaan, tunteitaan ja ongelmiaan näissä verkostoissa. Tämä edistää työhyvinvointia ja auttaa kehittämään omaa ammattitaitoa, sekä vahvistaa yksilön osaamista ja laajentaa näkökulmia erilaisiin kysymyksiin.

Luottamus haastattelujen perusteella

Luottamus on perusolettamus.

Luottamus perustuu siihen, että tiedonlähde antaa ymmärtää tietävänsä mitä tekee.

Luottamus ilmenee siinä, että eri lähteistä saatavat tiedot eivät ole ristiriitaisia keskenään.

Aiemmat hyvät kokemukset ihmisistä tiedonlähteinä ja tiedon käyttäjinä vaikuttavat positiivisesti luottamukseen.

Luottamus kaupallisiin toimijoihin perustuu rehellisiin liiketoimintakäytäntöihin ja asiakaslähtöisyyteen.

Luottamus tiedonlähteisiin ja asiantuntijoihin rakentuu kokemusten, ammattitaidon ja rehellisten toimintatapojen pohjalta.

Tiedonlähteiden luotettavuuden arviointi kirjastokontekstissa

---

Kirjastoalan kollegoita pidetään asiantuntevina ja halukkaina auttamaan, ja yleisesti alalla tiedonvaihdon koetaan olevan avointa ja vastavuoroista.

Tiedon luotettavuuden arvioinnissa kirjastoammattilaiset painottavat saavansa luotettavaa tietoa viranomaisilta, kuten AVI:lta, sekä muista AKE-kirjoista ja isojen kaupunkien kirjastoista, säännöistä ja sopimuksista.

Tieto arvioidaan luotettavaksi tahon auktoriteettiaseman sekä esimerkiksi käytettyjen perusteluiden ja metodien vuoksi.

”Mä luulen, että keskimäärin yleisen kirjaston työntekijä voi aina kääntyä toisen yleisen kirjaston työntekijän puoleen ja saada neuvoja. Että kukaan ei yritä pimittää mitään tietoa.” (J5)

Mielipiteiden osuus tiedonlähteissä

Henkilölähteiltä saatavan tiedon tunnistetaan voivan sisältää mielipiteitä ja kokemuksia, ja niitä arvostetaan erityisesti käytännön asioiden suhteen. Tällaisen tiedon avulla voidaan paremmin ymmärtää, mikä toimii ja mikä ei toimi.

Toisen ammattilaisen kokemukseen perustuvaa tietoa pidetään arvokkaana ja luotettavana.

Mielipiteisiin perustuvaa tietoa ei ole aina mahdollista käyttää sellaisenaan, vaan sitä joudutaan käsittelemään ja tulkitsemaan.

”Ihmisillä voi olla subjektiivisia tarkoitusperiä, eli ne pitäisi pysyä putsaamaan siitä pois. Tietenkin itsekin katsoo asioita subjektiivisesti, mutta pitää pyrkiä se objektiivinen lähestymistapa asioihin sitten ottamaan.” (J1)

Epäluottamus haastattelujen perusteella

Tietynlainen skeptisyys ja tiedon kyseenalaistaminen koetaan tarpeelliseksi.

Epäluottamus voi johtua virheellisestä tiedosta tai tarkoituksellisista tavoitteista tiedon takana, kuten myynnin edistäminen.

Ihmisten taipumus suurennella tai kaunistella asioita on otettava huomioon luotettavuutta arvioitaessa.

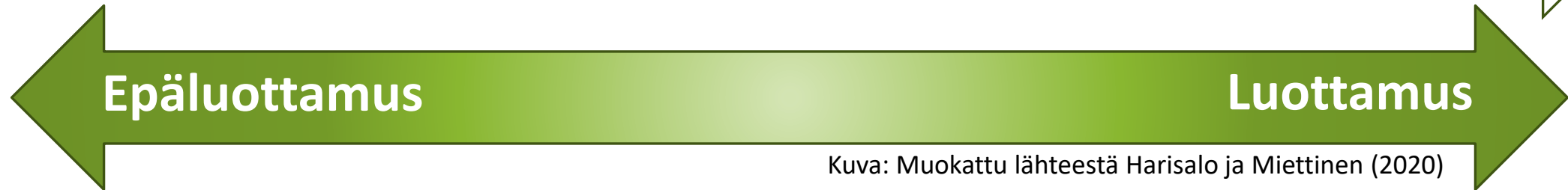
Luottamus voi vaihdella eri aihepiirien ja ihmisten välillä.

Luottamus on koetuksella tilanteissa, joissa sovitut asiat unohdetaan tai jätetään toteuttamatta.

Epäluottamus voi myös syntyä henkilösuhteissa, joissa auktoriteettien luotettavuus kyseenalaistuu.

Luottamuksen jana

Kuva: Muokattu lähteestä Harisalo ja Miettinen (2020)

Petollisuus

Sopimusrikot

Epärehellisyys

Epäoikeudenmukaisuus

Vaikuttamispyrkimykset

Kokemus

Ammattitaito

Asiantuntijuus

Oletetut hyvät aiheet

Aiemmat kokemukset

Päätöksenteon tuki

Tiedonhankintaa tehdään monista lähteistä päätöksentekoa varten.

Omia päätöksiä pyritään perustelemaan faktoilla, sekä käyttämään tilastotietoja ja vaikuttavuustutkimuksia tukemaan päätöksiä.

”Mä yritän selvittää useammasta tahosta, mitä enemmän on ristiriitoja sitä enemmän, niin tavallaan, mikä siitä tulee se painopiste, että.. mutta jossainhan se täytyy sitten vetää vain se raja. Johonkin se täytyy ja itse se täytyy siten loppujen lopuksi tehdä se ratkaisu riippuen tietty asiasta.” (J6)

Kognitiiviset auktoriteetit

Luotetuimpina tiedonlähteinä näyttäytyvät viranomaiset, erityisesti AVI, ja toiset kirjastonjohtajat sekä muut johtajakollegat.

Kognitiivinen auktoriteetti voi vaihdella eri konteksteissa ja tiedontarpeissa. Tuttuus ja samankaltaisuus merkitsevät sen valinnassa, keneen luotetaan.

Mielipiteitä ollaan valmiita muuttamaan, jos tietolähde koetaan luotettavaksi ja asiantuntevaksi.

”Eihän siinä arjessa ehdi miettimään näitä asioita syvälliseesti, sä vaan toimit ja siinä hetkessä päätät, että toi henkilö on se, jolta kysyn tai tuolta etsin tietoa, et sä reflektoi niin kauheasti, että miksi.

Mutta tää olisi ihan hyvä tsekata aina säännöllisin väliajoin.” (J2)

Esityksessä mainitut lähteet

Byström, K. & Järvelin, K. (1995). Task complexity affects information seeking and use. *Information Processing & Management* 31(2), 191-213. [https://doi.org/10.1016/0306-4573\(95\)80035-R](https://doi.org/10.1016/0306-4573(95)80035-R)

Harisalo, R. & Miettinen, E. (2010). *Luottamus: Pääomien pääoma*. Tampere: Tampere University Press

Huotari, M-L. & Iivonen, M. (2003). *Managing knowledge-based organizations through trust*. Teoksessa Huotari M-L. & Iivonen M. (toim.), *Trust in knowledge management and systems in organizations*. Hershey (Pa.): Idea Group Publishing

Wilson, P. (1983). *Second-hand knowledge: An inquiry into cognitive authority*. Westport, Conn.: Greenwood Press.

Kiitokset!

Leena Kinnunen

Puh. 040 591 8923

Leena.kinnunen@rovaniemi.fi

